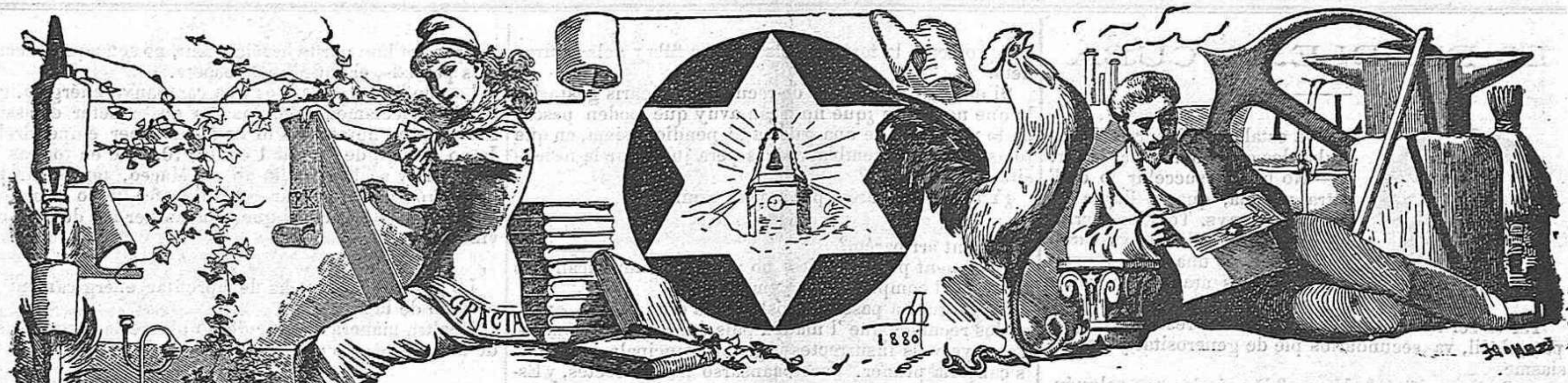

10/38

LA CAMPANA DE GRACIA.

DONARÀ AL MENOS UNA BATALLADA CADA SENMANA.

CADA NÚMERO **5** CÉNTIMS PER TOT ESPANYA.
Números atrassats: 10 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ: Llibreria Espanyola, Rambla del Mitj, 20, botiga. BARCELONA.

PREU DE SUSCRIPCIÓ: Fora de Barcelona cada trimestre ESPANYA pessetas 1'50. Cuba y Puerto-Rico 2.—Estranger, 2'50.

L'ASPIRACIÓ DELS ESPANYOLS

¿Quin serà 'l dia ditxós, que la veurém realisada?

LO PROBLEMA CUBÀ

JUAN va estallar la insurrecció de Cuba, los governants varen dir: —No ha de succehir lo de l'altra vegada, que la lluyta va durar deu anys. Tots los sacrificis que durant deu anys varen anarse fent de una manera paulatina, femlos ara de un cop y sortimne de una vegada.

Tal va ser lo criteri dels homes de la restauració, y l'país, dócil, va secundarlos plé de generositat y entusiasme.

—¿Qué necessitú? ¿Homes? Prenéu los que volguéu. ¿Diners? Exigiú las sumas que us siguin necessarias. Avants que tot l'integritat del territori y l'honra de la nació.

Aixís contestá l'poble espanyol.

No s'havia vist may á Espanya, ni en cap altre país del mon, un desprendiment tan generós, un esperit de sacrifici tan general y admirable. Lo briós despertament del poble espanyol causava la sorpresa y 'ns guanyava la franca simpatía de todas las nacions de la terra. Alcansavam desde l'primer embarch de tropas un gran triunfo moral.

No faltava sino que l'govern ab las sevas energías y ab lo seu acert en la direcció de la campanya se posés al mateix nivell á que s'havia colocat lo poble al proporcionar tots los elements necessaris pera conseguir una rápida victoria.

Coneixém de temps y per desgracia nostra als homes de la restauració; tenim exacte concepte de lo que valen, de lo que poden y de lo que senten, y francament, desconfiam.

Rezels legítims y fundats ens estavan parlant desde lo mes fondo de la conciencia, dihentnos:—Es imposible que 'ls que ab los seus errors han provocat la fatal situació de la isla de Cuba, ab los seus acerts puguin ara conjurarla. Adoleixen de xacras incurables. L'esperit d'imprevisió, l'afany de despilfarro, l' desconoixement sistemátich de las necessitats del país, la mala costum de gobernar falsejant la llei y burlantse d'ella, lo desenfreno dels apetits y concupiscencias que tot ho tolera y s'atreveix á tot son vicis consustanciales ab la seva naturalesa, vicis que no poden morir sino ab ells mateixos.

Que no 'ns enganyavam ho diuhen los resultats.

Vint mesos porta ja de duració la rebeldía cubana, y estém avuy com estavam en un principi, sino pitjors.

No volém fer la crítica de cap dels homes que han tingut al seu càrrech la direcció de las operacions, porque tots ells depenen del poder que 'ls nombra, que 'ls sosté ó que 'ls remou, y lógicament sols aquest poder es responsable.

Y á pesar de tot, aquest poder es l'únic que per la boca de 'n Cánovas s'atreveix á dir:—Succéheixi á Cuba lo que succéheixi, jo me 'n rento las mans.

Varem assombrar al mon ab l'esfors colossal que va imposarse al poble espanyol y que aquest va realisar ab tanta gallardía; y avuy l'estém assombrant ab l'esterilitat de tan inmensos sacrificis.

—¿Qué fan los doscents mil homes qu'han posat á Cuba?—preguntan per tot arreu.

Las escaramassas, las accions petites, las sorpresas y 'ls combats parcials no satisfán á ningú. Per la guerra xica no era menester allegar medis y recursos tan considerables com els que s'fan necessaris y qu'en lo cas present bastarian per empendre una campanya en gran escala.

¿Es que las condicions de valor y resistencia innatas en los nostres soldats han disminuhit, s'han debilitat y no son ja avuy lo que sigueren en altres temps? De cap manera. Las mateixas accions de guerra, entauladas á Cuba, ja que no donan resultats positius y de trascendencia, demostran quan menos que las tropas espanyolas per lo valentas y sufertas no tenen igual en tot lo mon.

¿Será, donchs, que 'ls que haurían de organisarlas, dirigirlas y portarlas á una rápida victoria decisiva, no están á l'altura de la seva missió? ¿Quí sab!... Sobre aquest punt las sospitas se condensan y van prenent caràcter de convicció en la conciencia de un gran número d'espanyols y d'extrangers.

Per aixó á la pregunta:—¿Qué fan los 200,000 homes qu'han posat á Cuba?—no s'pot respondre sinc:—De moment gastan, consumen quantitats fabulosas que representan la ruina segura de la nació.

No falta qui sospita que mentres hi haja diners per gastar durará la inexplicable situació de Cuba.

Los nostres governants tan aficionats als despilfarros han trobat una mina en l'esperit generós y patriótic del poble espanyol. La mina s'está explotant y s'explotará mentres raji en forma de quintas extraordinarias, ab las sevas corresponents redempcions; en forma de tributs los mes onerosos; en forma d'arrendaments de las rendas públicas y de ruinosos empréstits que

comprometer la fortuna dels nostres fills y dels nostres nets.

Si en temps de pau y de recursos ordinaris gastavan lo que no tenian ¿qué no farán avuy que poden pescar en lo riu revolt de una guerra dispendiosissima, en que todas las sumas semblan pocas pera justificar la necessitat de sostenirla?

¿Y ahont arribarém per aquest camí?

¿Ahont arribarém?

Fácilment pot deduhirse no mes que simplificant los termes del complicat problema cubà.

En la guerra passada, sostinguda durant deu anys, ab los recursos que l'mateix país cubà proporcionava, Espanya y 'ls insurrectes jugavan principalment á qui s'cansaria primer. Varen cansarse 'ls insurrectes, y Espanya va triunfar.

Avuy se presenta l'mateix cas. Ja que no s'han aprofitat degudament las tropas considerables per ofegar l'insurrecció ab rapidés cumplint lo govern lo compromís que va contreure el exigir del país tan considerables sacrificis, se reproduheix la situació de la guerra anterior. També avuy se juga á qui s'cansará primer.

Pero las circunstancias han cambiat radicalment. Lo problema está cap-girat. Avuy porta Espanya la carga més pesada, en rahó de la quantia dels seus mateixos sacrificis. Tants quants més elements se envían á Cuba en homes y recursos, més aném perdent, si hem de continuar la campanya de l'espectació. Tants quants més esforços realisém, millor se compleix lo plan dels insurrectes.

¿Qué s'proposan aquests desde bon principi? Abstenirse de tota acció decisiva, mantenirse al paio, dominar en las campinjas pel terror y deixar que las ciutats s'arremlin com puguin, esperant lo moment en qu'Espanya acabi la paciencia y 'ls recursos per declararse victoriosos.

En cambi l'plan dels nostres governants y dels generals que aquests tenen á Cuba, no sent com no ha sigut fins ara la realisació d'una campanya enérgica y decisiva, si es que n'hi ha algún altre, no s'veu. Y pel camí que han emprés afavoreix la bona realisació del plan dels enemichs.

Perque tot resulti extrany en los temps actuals de monarquia restaurada, fa ja més de vint mesos qu'estém jugant á Cuba á la gana pierde. Los sacrificis del país, quant més colosals son, més directament favoreixen los interessos de la insurrecció.

De la mateixa manera quant major es lo raig de sanch que brota de una ferida, més prompte sobrevé l'escolament y la mort.

Aixís tenim qu'en las mans desgraciadas de 'n Cánovas una idea salvadora y patriótica com la de ofegar l'insurrecció per medi de una campanya rápida y decisiva, á forsa de torpesas, debilitats, contemplacions, desordres y desconcerts s'ha transformat en una causa de vergonya y de ruina inevitable.

¡Ay del país si no ho veul! ¡Ay d'Espanya si no ho evita!

P. K.

Un individu estava á punt de tirsarse daltabaix del viaducto del Carrer de Segovia de Madrid, y 'ls guardias de servey van arribarhi á temps per impedirlo.

¿Quí era aquell infelís? ¿Era en Cánovas desesperat al veure que las cosas d'Espanya van tan malament! ¿Era en Beranger que havia perdut la rahó

davant del péssim estat de la Marina? ¿Era l'ex-héroe de Sagunto convensut de que ja ha acabat els turróns?

No senyors: cap d'ells... Aquests mestres no se las pegan tan fortas.

Lo suicida era un pobre mestre d'estudi que feya tres dias que no menjava. En aquest país únicament els que dejunan se matan. Els que s'afartan, riuhen.

Ultimas noticias de la guerra de Cuba.

Una columna del batalló de Cantabria hostilizada per forsa inmensament superiors gravement compromesa. Una altra columna, la del tinent coronel Granados que acut oportunament en ausili de l'anterior y logra dispensar al enemich que ja la tenia envolta.

Molts morts y ferits per una part y per l'altra. Y res mes.

Francament, deixant á un costat lo valor y la intrpidés dels nostres soldats, que aquesta vegada, com

sempre, se han portat heróicament, no son aquests combats parcials, els que l'país espera.

Lo que l'país desitja es una campanya enérgica, general, perfectament combinada y de caràcter decisiu. Forsas prou numerosas hi ha á Cuba per empéndrela. Ja no es hora de lluytar 1 contra 10, sino en tot cas 10 contra 1, y acabar un dia ab en Maceo, tancat dintre de la Provincia de Pinar del Rio, y fer luego lo mateix ab los demás cabecillas que campan per las demás provincias.

Lo general Weyler ha de aprofitar enérgicament lo período de la seca.

D'altra manera á pesar de no ploure las esperansas de la nació poden quedar mulladas.

Lo juheu Rotschild vol esperar á veure com se presenta l'mercat de Londres avants de suscriure l'contracte de arrendament de las minas de Almadén.

¿Quín paper mes lluhit pel govern espanyol!

Sobre tot si s'considera que l'govern proposa una llei, que las Corts la votan, que l'poder real la sanciona... y que al últim venen els juheus y avants d'acceptarla, s'colocan á véurelas venir.

¿Quí mana á Espanya en definitiva?

¡Los juhéus!

París está de joya. La visita del Czar de Russia ha provocat no sols en la capital sino en tot lo país un devassall d'entusiasme. De las festas de París, per lo espléndidas, calurosas y animadas se'n guardará eterna memoria.

Los monárquichs, sobre tot els dels Pirineus ensá, prenen peu de aquest aconteixement, pera formular lo següent judici:

—Ja veyeu los republicans... A jutjar per sos transports de alegría, pot ben afirmarse que anyoran los esplendors y la prepotencia del régimen monárquich y fins del cessarisme! Un pas mes, y l'proclaman.

Res mes lluny de la veritat.

Al obsequiar á un hoste, representant de una nació amiga, sino aliada, que ha anat á visitarlos, no fan més que cumplir dignament los debers de l'hospitalitat.

Pero, diguin Srs. monárquichs: ¿creuhen vostés que l'régimen cessarista encarnat en la per vostés augusta persona del emperador de Russia es superior al régimen republicà per que s'regeix la Fransa? En aquest cas no es la Fransa que s'humilla elevante fins al seu hoste; es l'Emperador de Russia que s'ribaixa visitant á una República. ¿Cóm es donchs que no l'atacan obehint al seu criteri estret y mesquí?

La veritat es que en l'acte de la visita no hi ha humillació pera ningú.

No perque la Fransa sigui aliada de Russia cedint á necessitats d'ordre internacional, la República allí establerta ha de sufrir detriment de cap classe.

La forma republicana consolidada á Fransa respon á un esperit de progrés y de dignitat plenament realsat pels inmensos beneficis que aquesta forma de govern ha proporcionat al país. La mateixa amistat de Russia es, en l'ordre diplomátich, una gran conquista republicana.

Fransa ja no tornarà á ser may mes monárquica. Mes aviat, cedint á l'influencia dels bons exemples, la Russia acabarà per ser republicana.

Quèto, historia ó lo que sigui, la veritat es que se'n ha parlat y se'n parla molt encare. Siguin fets reals siguin simples rumors desprovistos de fonament, consignemlos pera satisfacer la curiositat dels lectors de LA CAMPANA.

Al anar á empendre un moviment cap endavant la columna del coronel Sotomayor á Pinar del Rio, va rebre una carta de 'n Maceo oferintli 20,000 duros si s'retirava de las posiciones que ocupava. Retxassá l'coronel la oferta y dos horas després, tornava l'enviat oferintli 40,000 duros. Lo coronel respongué que si tornava pel campament li faria tallá l'cap.

Al dia següent ó dos dias després, lo coronel rebé ordre del jefe d'Estat Major, general Ochoando, de que abandonés aquell punt. Lo coronel desobehí 'ls mantatos del general Ochoando, tenint sas guerrillas en contacte ab las de 'n Maceo é impedit lo pas dels insurrectes.

Lo coronel aná després á la Habana á sincerarse davant del general Weyler de haver desobehit las ordres del Estat Major y contantli tot lo succelit. Després de aquesta entrevista en Weyler ne celebrá un'altra ab lo general Ochoando de la qual resultá l'regrés de aquest á la Peninsula.

Tal es la versió donada per L'Imparcial de Madrid.

Naturalment, la ressenya de aquest fet no sols ha soliantant á l'opinió pública, sino que ha excitat en gran manera lo pundonor dels elements del exercit.

Precisa, donchs, depurarlo escrupulosament: ho exigeix l'honra compromesa de un general espanyol y la seguretat de la nació.

Y no dihem res mes: no fos cas que de un fet, que ha de ser ó bé una gran calumnia ó bé una infame traició, que al cap d' avall ne pagués la culpa, siguiés la prempsa periódica, la pobra Venta-fochs de la casa.

CARTAS DE FORA.—Benisanet.—Sabrá que 'ns hem quedat sense vicari, perque per lo vist no sabia prou del ofici. Figuris que 'l diumenje avants de Sant Jaume, al proclamar las festas desde la trona digué:—Dissapte Sant Jaume y diumenje Santiago, fent riure á tots els que saben que Sant Jaume y Santiago son un mateix sant.—Lo dia 20 de setembre, al principi de la missa, sortí del cor tot amanit, obri 'l sagrari y comensá á donar la comunió á dos ó tres noyas. Lo seu principal ó sigui 'l rector tot era fer—Psit, psit,—donant cops al embalustrat del altar y fent senyas ab la mà dihent que no la donés, fins que no tingué mes remey que cridarlo d' aquest modo.—Xich: arretire aixó que no es hora.—Lo vicari Cañas va quedar mes blanch que un paper y al dia següent sortí del poble, y desde llavors no l' han vist mes.—No falta qui suposa que 'l bisbe li farà comensar de nou l' aprenentatge.

Vendrell.—Los periódichs d' aqueixa ciutat nos han fet saber que 'l senyor Bisbe havia agraciad, escullit d' entre una trentena de solicitants, ab un benefici novament fundat en la iglesia de Santa Madrona, á Mossen Narcís Barbany y Roca, rector del poble de Albinyana.—Ara preguntem nosaltres: Dita prebenda, ¿se li ha concedit com á premi ó... per treure'l, segons nostres informes, de la Rectoria que usufructúa?

Fem aquesta pregunta perque sabem que 'l tal Mossen Barbany es un flavió que de algún temps á aquesta part las havia donadas per insultar desde la trona á personas dignas, y de tal manera ho feu un dia que de *cuyas resultas* al jutjat de Vendrell se li seguex una causa d' injurias á instancia del mestre de dit poble de Albinyana, de la qual es fácil ne surti ab las mans al cap.

CAPS SUELTOS

Perque 'l Czar ha anat á véurels, los simpátichs parisiénchs están tan plens d' entusiasme que no caben á la pell. Russos á dreta y esquerra, russos del cap fins als peus.... Lo qu' es aquest hivers proxím no crech pas que tinguin fret.

Lo govern fá vení á Espanya al filipino Rizal, y quan lo té á Barcelona torna á enviarlo cap allá. ¿L' entenen aquest embrollo? ¿No? Pues, anda, á barrinar. Quan puguin posarlo en *limpio*, ja m' ho participarán.

Don Arseni l' d' Sagunto s' ha presentat á Madrid, y anantsen á trobá 'l mónstruo sembla que li ha dit aixis: —«Estich al costat seu, Cánovas, al costat seu, ¿ho ha sentit?» —«Si senyó—haurá respost l' altre: vol dir.... que ara som vehíns.»

Cuba está insurreccionada, Filipinas altre tant, á Puerto-Rico s' hi agitan vents que semblan huracans. De modo que ara com ara, si algunas *islas* hi ha en pan, son las pocas del Ensanxe qu' están per edificar.

Crehent que davan carteras en Romero va á la Cort, pero al saber que *naranjas* s' enrabia y toca 'l dos. Aquests *nens* de la política son lo més raro del mon: en no donantlos carmetlos, desseguida fan el bot.

Que si 'l general Ochoando allá ha fet cols ó ha fet naps, que si en Maceo va anarli ab pactes aixis ó aixás. Que si.... En fi, militaradas, que s' han de considerar com *pláticas de familia* y no ferne gayre cas.

¿Din que 'l ministre d' Hisenda está ja del tot resolt á abandonar la cartera? ¿Fugin! No ho creguin aixó. Per conseguir que la deixi, —¡vejin si l' agafa fort!— será precis arrencarli ab deu parellas de bous.

Lo poderós Sant Antoni y 'l gloriós Sant Sebastia fa ja sis ó set setmanas que s' barallen pels Encants. Calenlin de mica en mica á quins temps hem arribat! ¿Dos sants amichs, disputarse per la venda d' uns quants draps?

Aquell *crucero* de Cádiz diu qu' está tant adormit en el fanch ahont va encastarse, que no se 'l pot fer seguir. Lo naufragi es molt sensible, pero potsé es milló aixis: val més que 's perdi ara en terra, que no demá mar endins.

Baixa rápit el termómetro, baixa 'l paper del Estat, van baixant las esperansas de que á Cuba hi baja pau. Solzament ens faltaria que per formar bon contrast ab aquest pilot de *baixas*, el forné 'ns pujés el pá.

C. GUMÁ.

LOS TRES CAMPS

(Diálechs á la manigua)

I

i ha novedat?

—Ni la més mínima. Tot continúa del mateix modo que ahir, y que antes d' ahir, y que divendres, y que dijous, y que dimecres, y que dimars.... y que cada dia.
—¿Vols que 't digni lo que penso?
—Digas, pero no eridis: que 'ls mangles tenen ills y las guássimas orelas.
—Pues estich pensant que aquí m' aburreixo d' una manera soberana.
—Apúntam. Jo també.

—¿Te 'n recordas lo que van dirnos quan vam venir?
—¡Prou! Que anavam á defensar la integritat nacional: que l' honor d' Espanya estava en las nostras mans; que aquí haviam de demostrar qu' eram dignes nets del Cid, de 'n Pelayo, y hasta crech que de 'n Ruiz Zorrilla.

—Aixó mateix. Y ara fesme un favor: ¿vols dirme qué es lo qu' hem defensat?

—*Hombre!*.... Si pogués, si que 't ho diria: pero en rigor de veritat, se 'm figura qu' encare no hi defensat res.... á no ser que siguin las caixaladas.

—A mi al desembarcar, van enviarme de destacament al ingení *Dos Hermanas*.

—A mi al ingení *Tres Primos*.

—D' allí 'm van fer anar al potrero *La Salud*, y vaig cáurehi malalt.

—Jo vaig ser trasladat al batey *Abundancia*, ahont ens trobavam faltats de tot.

—Després vaig passá á las *Tunas*.

—Jo á las *Picaras*.

—Allí sentiam parlar molt dels insurrectes, pero no 'n veyan may cap.

—Nosaltres allá no 'n veyan may ni un, pero 'n sentiam parlar tot lo dia.

—De modo, que segons tú, aquesta campanya....

—Es.... lo mateix que deu ser segons tú.

—Per mi.... (*Baixant molt la veu*): ¡Un bullit!

—Donchs per mi.... (*Baixantla encare més*): ¡Un *lio* com una casa!

(*Aixó es lo que 's murmura en el camp espanyol.*)

II

—¿Qué te 'n sembla del negoci, Panxo?

—No ho sé. Al principi 'm semblavan una infinitat de cosas. Ara ja no més me 'n sembla una.

—¿Quina?

—Qu' entre en Maceo, y en Máximo Gomez, y en Quintín Banderas y en Calixto Garcia.... y 'l gall de la passió, están abusant de nosaltres de la manera més descarada que pot imaginarse.

—Mira.... ¿M deixas dir un vers del Tenorio?

—Digas.

—Pues.... *soy de la misma opinión*. Hem sigut victimas de la nostra candidés. Jo vaig aixecarme á últims de Febrer del any passat, y desde llavors que corro.

—Jo 'm vaig sublevar á primers de Mars, y desde aquell moment que no paró.

—¿De pallissas, n' hi rebut!

—¿De tundas me n' han donat!....

—¿Tan bé qu' estava jo en la meva estancia!

—¿Y jo en el meu *bohío*!

—En Maceo va dirme: «Vina ab nosaltres, y en quinze dias, tens Cuba libre y la *solitaria* enlayrada als nuvols.»

—A mi en Banderas va manifestarme: «Segueix ab la meva colla, y avants de dugas senmanas 't trobas més libre é independent que un *cimarrón* auténtich.»

—Y no obstant, ja veus: ¡res!

—Y tal si ho veig!.... Ni un *alma!*.... Y fa disset mesos que dura!

—¡Ah!.... ¡Y 'ls que durará!.... — (*Aixó es lo que 's diu en el camp insurrecte.*)

III

—¿Dorms?

—Sí. May havia estat millor que ara.

—¿Tan cómodament t' hi trobas?

—Tant. ¿Y tú?

—Jo per ara tampoch trobo á faltar gens la vida....

—¿La vida!.... ¿Qu' es la vida, en resúm?

—A Espanya, ja ho sabs: treballar, treballar y treballar....

—¿Y aquí? ¿Qué es? Aguantá 'l sol, tomar la pluja, sufrir la serena, defensarse dels alacrans, vigilar las maniobras de las niguas....

—¿Quants tiros has tirat tú?

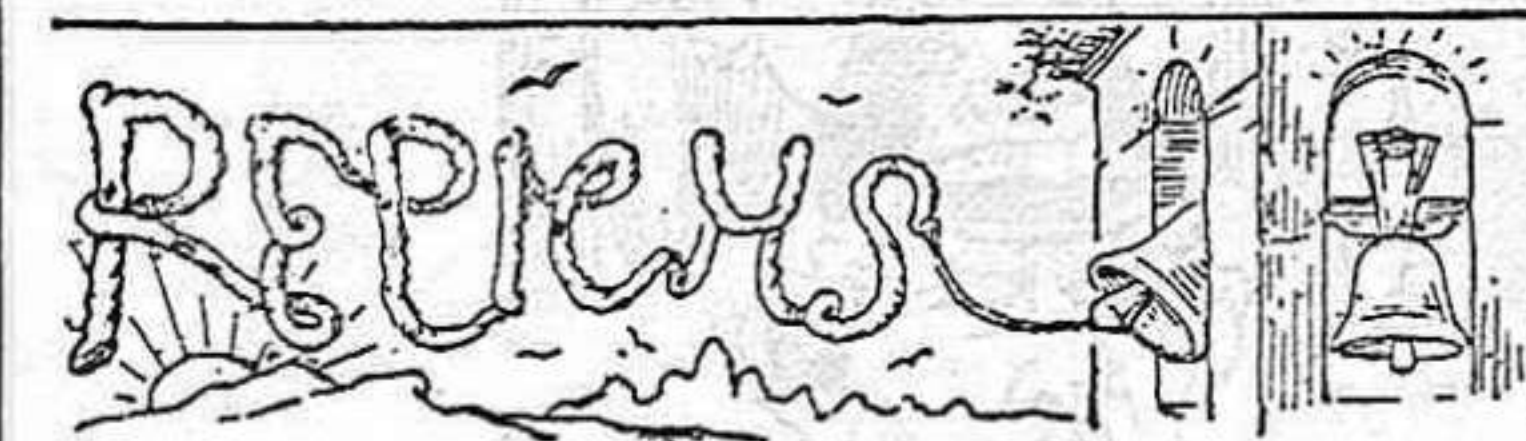
—¿Jo? Cap.

—Jo no he aixecat may lo gatillo del arma.

—Y donchs, ¿de qué vas morir?

—De lo mateix que tú. D' aquesta malaltia que aquíes moda.
—¿No 't sab greu haver mort?
—¿Greu? ¿Per qué? A Cuba, á Espanya, avuy, demá, un altre dia... havent de morir, tant se val en un lliu de matalassos com en un jas de fullas, lo mateix es ara que d' aquí á tres mesos. (*Aixó es lo que 's diu en el camp.... de la quietut.*)

FANTÁSTICH.

En Derch de Gracia está arrapat á l' arcaaldia com una llagasta. Va calzarse interinament unas botas plenas de forats; pero posanthi mitjas solas y talons camina ab ellas com si fossin novas, y fins asseguran que 'ls peus li han crescut de tal manera, que avuy ja no hi ha ningú que las hi tregui.

Y després dirán encare que 'ls sabaters son els que van mes mal calzats.

Ab las botas aqueixas y 'l parayguas que li va regalar el rey de la Fransa xica, l' arcalde interi de Gracia va dihent:

—Ara que vinguin xubascos, que lo qu' es jo no 'm mulló.

Molt s' ha discutit sobre si eran 13 no mes ó si eran 100 los frares de Filipinas assessinats pels insurrectes.

—Per mi—deya un tranquil—no poden passar de 13.

—Ay, ay ¿per qué?—van preguntarli.

Y ell va respondre:—¿Qué no sab que 13 es una dotzena de frares?

Los minyons alistats en l' últim reemplás ascendeixen á 182,000.

Los que han entrat en sort han sigut 92,000 no mes.

Diferencia d' exempts: 90,000, casi la meytat del contingent.

¿Es que aquests 90 mil homes que s' escapan dels debers militars, son tots inútils per defecte físich, ó per ser fills de viuda ó de pare sexagenari?

¡Vaginho á saber!....

Jo m' atreveixo á creure que la major part deuen la ventatja de no servir á las influencias políticas. Serán amichs dels cacichs, y aixó sol bastará perque se 'ls declari curts de talla ó esguerrats.

Y ho son de veras: esguerrada tenen la conciencia, y no arriban de bon tros á la talla.... moral.

S' ha dit qu' en Castelar tornava á la política mes republica que may. S' ha assegurat qu' en aquest sentit faria declaracions de un dia al altre desde las columnas de *El Liberal*.

Apropósit de aquesta noticia, un constant lector de LA CAMPANA 'ns dirigeix una carta que conté, en resúm, la següent pregunta:

«¿Qué farán vostés si en Castelar torna á intervenir en la política en sentit republica?»

Contestació categórica.

Si D. Emilio sollicités lo nostre concurs—que de segur que no ho faria, encare que tornés á la política,—li contestariam cantant la següent copla, menos gramatical, pero mes eloqüent que tots los seus discursos:

«Una vez me has engañado que dugas no hi tornarás: las paredes de mi casa de lluny te las mirarás.»

Perque nosaltres poguessim fer cas de qualsevol nova evolució ó capritxo de D. Emilio, sería precis que 'ns expliqués las causas ó la necessitat que 'l van obligar á abandonar lo seu partit, després de intentar deshonrarlo fentlo ingressar en la monarquia.

Y no sols ens ho tindria d' explicar, sino que las sevas explicacions ens haurian de convencer.

Lo qual es tan impossible com que una dona que ha perdut la virginitat torni á recobrarla.

Pero no temin, que ni ell tindrà 'l treball d' explicar-se, ni nosaltres la pena d' escoltarlo.

Precisament l' endemá mateix de haverse donat la noticia de que pretenia tornar á la política activa republicana, 'l mateix telégrafo anunciava que havia anat á esmorzar ab en Cánovas.

Dedució:

¿Tornas á la política? Será un *pan comido* en aqueix ditxós esmorzar. Será una conveniencia del Mónstruo.

Y com que lo que convé als monárquichs no pot convenir als republicans, tórnaté'n á casa, y veyas demá qui 't convida.

